

Рецензія
на дисертацію Ольги Миколаївни Кайтановської
«Формування професійної компетентності операторів поштового зв'язку в професійних коледжах», подану на здобуття ступеня доктора філософії
(галузь знань 01 – Освіта/Педагогіка,
спеціальність 011 – Освітні, педагогічні науки)

Актуальність обраної теми. В умовах сучасних глобалізаційних перетворень, розвитку ринкової економіки посилюється роль її поштового сектору як складного господарського механізму, що функціонує в системі соціально-економічного комплексу України та має суттєвий вплив на діловий імідж країни. Надання послуг поштового зв'язку сприяє розвитку різноманітних сфер бізнесу, виступає у ролі комунікаційного механізму, доступного для всіх категорій споживачів. Поштовий зв'язок має насичений ринок універсальних послуг, пов'язаних з пересилкою поштових відправлень, наданням інших, у тому числі фінансових послуг, та на сьогодні потребує постійного їх удосконалення й урізноманітнення. Необхідність якісних та кількісних змін зумовлюється географічним розташуванням нашої країни, здійсненням функцій транзитера поштової логістики для країн Європейського Союзу, а також дуже складною ситуацією, у якій опинилися українці у зв'язку з повномасштабною агресією РФ, коли велика кількість внутрішньо переміщених осіб та біженців у інші країни світу стають споживачами послуг поштових операторів та знаходяться у пошуку найбільш оптимальних.

За таких умов суттєво підвищуються вимоги до професійного рівня кваліфікованих робітників, які надають зазначені послуги – операторів поштового зв'язку, рівня їхньої підготовки. Особливого попиту на ринку праці сьогодні має компетентний фахівець, який ґрунтовно підготовлений до практично-творчого виконання комплексних завдань у межах своєї професійної діяльності.

З огляду на це вибір теми рецензованої дисертації, пов'язаної з формуванням професійної компетентності операторів поштового зв'язку в професійних коледжах, є актуальним та суспільно важливим.

Дисертацію виконано відповідно до плану наукових досліджень Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України в межах наукової теми відділу теорії і практики педагогічної освіти «Теорія і практика підготовки майбутнього викладача закладу вищої педагогічної освіти до професійної діяльності в умовах цифровізації суспільства» (РК № 0122U000432).

Ступінь обґрунтованості наукових положень. Вважаємо, що О. М. Кайтановська на основі аналізу проблеми розробила логічну структуру дисертації. Робота складається з анотацій українською та англійською мовами, вступу, трьох розділів, висновків до них, загальних висновків, списку використаних джерел, додатків та відповідає нормативним вимогам до дисертаційних робіт на здобуття ступеня доктора філософії.

Дисертанткою на достатньому науковому рівні обґрунтовано вибір теми, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет, використано комплекс методів дослідження (теоретичні (аналіз наукових досліджень; наративний аналіз; аналіз за ключовими словами і словосполученнями; контент-аналіз, структурно-семантичний і порівняльний аналіз; дедукція та індукція; синтез та узагальнення); емпіричні (праксиметричні; діагностичні (анкетування, бесіда, тестування, інтерв'ювання); обсерваційні (пряме і непряме спостереження) компетентності операторів поштового зв'язку в професійних коледжах; експериментальні); інфографічний; статистичні (кількісний та якісний аналіз).

Для реалізації мети наукового пошуку здобувачкою опрацьовано достатню джерельну базу (184 найменування, із них 24 – іноземною мовою). Здійснений аналіз законодавчих та нормативно-правових актів, що регулюють відносини у сфері професійної освіти, наукових, навчально-методичних, інших видів праць, дотичних до досліджуваної проблеми, сприяв успішному вирішенню поставлених завдань. Обґрунтованість положень дисертації, її актуальності також підтверджується опрацюванням масиву дисертацій, звітів з виконання наукових досліджень, наукових публікацій, у яких вивчаються питання формування професійної компетентності кваліфікованих працівників різних галузей, у тому числі – сфери послуг, виявлених в базі даних Національного репозитарію академічних текстів, пошуковій системі Google Scholar. Результати аналізу, його методи можуть бути використані дослідниками теорії і практики професійної освіти, цей факт посилює теоретичне значення виконаної дисертаційної роботи.

Достовірність одержаних дисертанткою наукових результатів підтверджується їх апробацією на всеукраїнських та міжнародних науково-практичних масових заходах. Також, достатній рівень обґрунтованості та достовірності положень і висновків наукової роботи О. М. Кайтановської засвідчує належна кількість публікацій (6 статей в наукових фахових виданнях України; 1 методичні рекомендації; 13 публікацій у збірниках міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференцій), які достатньо повно відображають результати проведеного дослідження.

Наукова новизна одержаних результатів, їх значення для науки й освітньої практики. Дисертація характеризується науковою новизною, яка

полягає в здійсненні цілісного аналізу проблеми формування професійної компетентності операторів поштового зв'язку в професійних коледжах. Автором розроблено й обґрунтовано структуру і зміст професійної компетентності операторів поштового зв'язку, яка складається з мотиваційно-ціннісного, знаннєвого, діяльнісного, особистісно-професійного компонентів; визначено форми, методи та способи формування професійної компетентності операторів поштового зв'язку, ефективність яких перевірено експериментально; визначено й обґрунтовано педагогічні умови формування професійної компетентності операторів поштового зв'язку (створення безпечного навчального середовища в професійному коледжі для здобувачів освіти і педагогічного колективу; розроблення та використання навчально-методичного забезпечення з професійної підготовки операторів поштового зв'язку на основі принципів відкритої освіти; впровадження елементів дуального навчання у професійно-практичну підготовку операторів поштового зв'язку); подано авторське визначення поняття «професійна компетентність оператора поштового зв'язку»; удосконалено діагностичний інструментарій для дослідження динаміки формування професійної компетентності операторів поштового зв'язку в професійних коледжах згідно з розробленими кількісними і якісними критеріями та показниками.

Заслужують уваги найбільш істотні наукові результати, що містяться в дисертації, зокрема:

- аналіз українських нормативно-правових актів щодо функціонування національної системи професійної освіти, створення професійних коледжів як єдиного типу закладів для здобуття професійної освіти, визначення їх ролі у підвищенні престижності такого типу закладів, наближенні до міжнародних стандартів; обґрунтування концептуальних засад підготовки кваліфікованих працівників, у тому числі операторів поштового зв'язку, у професійних коледжах; виокремлення та систематизація групи спільних ключових компетентностей, необхідних для всіх професій сфери послуг, та комплексу специфічних професійних (hard skills) і «м'яких» (soft skills) компетентностей, що відображають особливості професійної діяльності операторів поштового зв'язку на ринку послуг та які представлені в Державному стандарті професійної (професійно-технічної) освіти з професії «Оператор поштового зв'язку»; вибір автором підходу для визначення компонентного складу професійної компетентності операторів поштового зв'язку (застосування методу експертних оцінок (науковці, викладачі, роботодавці) (розділ 1);

- алгоритм визначення педагогічних умов формування професійної компетентності операторів поштового зв'язку, що містить думку експертів, які

безпосередньо здійснюють професійну підготовку кваліфікованих робітників, результати застосування прийому шкалювання для більш точного оцінювання їхніх дій, а також враховує умови, в яких відбувається підготовка майбутніх фахівців, пов'язаних з кризовою ситуацією в Україні, спричиненою пандемією COVID-19 та війною російської федерації проти нашої країни та у яких відбувалося виконання дисертаційної роботи; аналіз діючого Державного стандарту професійної (професійно-технічної) освіти з робітничої професії «Оператор поштового зв'язку» в контексті обґрунтування напрямів оновлення змісту професійної компетентності досліджуваної категорії кваліфікованих робітників; навчальних планів закладів професійної освіти, у яких здійснюється підготовка майбутніх операторів поштового зв'язку (розділ 2);

– розроблення програми поетапної організації педагогічного експерименту; визначення рівнів (високий, середній, низький) та розроблення критеріїв і параметрів оцінювання для вимірювання результатів експерименту; методики перевірки рівнів сформованості компонентів професійної компетентності операторів поштового зв'язку на етапах констатувального й формувального етапів експерименту; узагальнення отриманих результатів, доведення їх статистичної значущості (розділ 3).

Аналіз проблеми дослідження дав можливість дисертантці зробити аргументовані висновки до розділів та загальні висновки, які відповідають найважливішим положенням рецензованого дослідження та поставленій меті.

Не викликає сумніву практичне значення результатів проведеного дослідження, що полягає в розробленні та впровадженні у навчально-виховний процес закладів професійної освіти методичних рекомендацій «Професійна підготовка операторів поштового зв'язку: від теорії до практики», які поглиблюють знання, уміння з формування професійної компетентності операторів поштового зв'язку, та можуть бути використані педагогічними працівниками закладів професійної освіти, науково-педагогічними працівниками закладів вищої освіти і здобувачами вищої освіти, методистів навчально-методичних центрів (кабінетів) професійної освіти.

Результати дисертації впроваджено у практику закладів освіти, які здійснюють підготовку робітників з професії оператор поштового зв'язку: Державний професійно-технічний навчальний заклад «Дніпровський центр професійно-технічної освіти» (довідка про впровадження від 29.05.2024 № 255); Державний навчальний заклад «Тернопільський центр професійно-технічної освіти» (довідка про впровадження від 28.05.2024 № 245); Київський фаховий коледж зв'язку (довідка про впровадження від 31.07.2024 № 01/24-2-528а).

Отже, представлена робота є самостійним та завершеним дослідженням, у якому реалізовано його мету, розв'язано усі дослідницькі завдання. Під час

вивчення дисертації та наукових публікацій не виявлено порушень академічної доброчесності, фактів академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації.

В цілому оцінюючи позитивно дисертаційну роботу, вважаємо за потрібне висловити **побажання та зауваження дискусійного характеру**:

1. Третім завданням дослідження визначено обґрунтування педагогічних умов формування професійної компетентності операторів поштового зв'язку у професійних коледжах, але у тексті дисертації застосовується словосполучення «оптимальні педагогічні умови», що, на нашу думку, є не зовсім коректним.

2. На сторінці 152 дисертації автором заявлено про здійснення аналізу навчальних планів закладів професійної освіти з метою з'ясування відображення специфіки діяльності національного оператора поштового зв'язку – Акціонерного товариства «Укрпошта», у змісті підготовки кваліфікованих робітників у професійних коледжах. У тексті подано результати аналізу навчальних планів трьох закладів – Чернівецького вищого професійного училища радіоелектроніки, Харківського вищого професійного училища сфери послуг, Херсонського професійного ліцею зв'язку та поліграфії. На нашу думку, для кращого розуміння матеріалу, повноти його сприйняття необхідно було б до додатку Л включити всі зазначені навчальні плани, а не один, як зробила дисертантка.

3. Позитивно оцінюємо включення у зміст дисертації підрозділу, що стосується оновлення змісту професійної компетентності операторів поштового зв'язку з урахуванням сучасних трендів його розвитку, аналіз у цьому контексті відповідного Стандарту професійної (професійно-технічної) освіти, масиву наукових праць, дотичних до питання, що розглядається. Однак вважаємо, що визначення напрямів оновлення мало бути більш ґрунтовним, узагальнений матеріал подано лише у короткому абзаці.

4. Мета дисертації спрямована на обґрунтування та експериментальну перевірку методики формування професійної компетентності операторів поштового зв'язку, у тексті підрозділу 2.3 (стор. 151) зазначено, що створення методики у дослідженні полягає в розробленні інструментарію як сукупності форм, методів, способів, технологій навчання та дидактичного забезпечення змісту теоретичної і практичної підготовки кваліфікованих робітників. Але дисертантка лише констатує, які актуальні форми, методи, способи організації навчання має містити оновлена методика, не описуючи їх, не вказуючи назву, авторську приналежність. На наш погляд, ця інформація потребує більш детального висвітлення. Крім того, доцільно було б включити до методики формування професійної компетентності операторів поштового зв'язку авторську інноваційну розробку та представити її у додатках.

Проте, означені зауваження і побажання не впливають на загальний науковий рівень дисертації та не піддають сумніву основні наукові результати, отримані дисертанткою.

Висновок. Аналіз дисертації, опублікованих праць, підготовлених за її результатами, дає підстави для висновку про те, що рецензоване дослідження «Формування професійної компетентності операторів поштового зв'язку в професійних коледжах» є самостійним, завершеним дослідженням, що має наукову новизну, теоретичне і практичне значення для педагогічної науки і практики. Вважаємо, що дисертація заслуговує на позитивну оцінку, відповідає нормативним вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою КМУ № 44 від 12 січня 2022 року, а її автор – Ольга Миколаївна Кайтановська – заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 – Освітні, педагогічні науки у галузі знань 01 – Освіта/Педагогіка.

Рецензент:

кандидат педагогічних наук,
старший дослідник,
вчений секретар Інституту
педагогічної освіти і освіти
дорослих імені Івана Зязюна
НАПН України

Олена ТРИНУС

